

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W SEKTORZE DRZEWNYM

Izabela NIZIAŁEK

Streszczenie: W artykule podjęto próbę analizy wdrażania zrównoważonego rozwoju w sektorze drzewnym. Zwrócono uwagę na pozytywny aspekt zarówno działań ekologicznych wpływających nie tylko na środowisko ale i poprawiających wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw. Pokazano również znaczenie działań Corporate Social Responsibility (CSR) w kontekście poprawy pozycji konkurencyjnej i wizerunkowej.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, CSR, ekologia, zarządzanie.

1. Wstęp

W dobie coraz większych wymagań stawianych przed przedsiębiorstwami pojawia się problem zmian w jakie muszą dokonać nie tylko w sposobie konkurowania ale całego swojego funkcjonowania. Świadomość postępujących zmian technologicznych, innowacyjnych w szerokim rozumieniu a przede wszystkim wyczerpywania się zasobów naturalnych wymaga wprowadzania koncepcji zrównoważonego rozwoju. Pojęcie zrównoważonego rozwoju po raz pierwszy pojawiło się już w 1987 roku w raporcie „Nasza wspólna przyszłość” opracowanym przez Światową Komisję Środowiska i rozwoju ONZ.

Przedstawione informacje wskazują na potrzebę zwrócenia uwagi na problem zmian w podejściu do zarządzania przedsiębiorstwem, zwłaszcza, że sektor drzewny związany jest ściśle z wykorzystywaniem zasobów naturalnych oraz ingerowaniem w środowisko.

2. Charakterystyka sektora drzewnego w Polsce

Sektor przemysłu drzewnego w Polsce odgrywa duże znaczenie strategiczne dla gospodarki, dlatego istotne staje się zwrócenie uwagi na wprowadzanie nowoczesnych zarządzania przedsiębiorstwem w celu zwiększenia ich konkurencyjności.

Produkcja sprzedana i zatrudnienie w globalnym **sektorze drzewnym** w Polsce wynosi w granicach 18,8 mld Euro co stanowi 8,8% całkowitej produkcji (dla porównania w UE 6,4%). W sektorze drzewnym zatrudnionych jest 335,6 tys. osób co stanowi 13,7% wszystkich zatrudnionych (dla porównania w EU 9,9%).

Warto zwrócić uwagę, na fakt iż sektor drzewny podzielony jest na kilka kluczowych branż, takich jak meblarstwo, produkcja produktów drewnopochodnych, produkcja tarcicy czy też innych materiałów drewnianych.

W każdej z opisywanych branż występuje również duże zróżnicowanie pod względem wielkości przedsiębiorstw, co ma istotny wpływ na wprowadzaniem polityki zrównoważonego rozwoju. Polska jest w gronie największych eksporterów **mebli** na świecie. Zajmujemy 4 miejsce po Chinach, Niemcach i Włochach. W 2010 roku eksport utrzymywał się na poziomie 5,6 mld EUR. Za granicę zostało wysłane 2,5 mln ton mebli skrzyniowych i tapicerowanych. Saldo zeszłorocznego bilansu handlowego tej kategorii to 19,5 mld zł. Perspektywy branży meblarskiej zarówno w zakresie produkcji na kraj, jak i eksportu nadal są obiecujące. Jednak tuż za Polską plasują się mianowicie Kanada, USA i

Meksyk. Sytuacja jest tym bardziej niebezpieczna, gdyż w produkcji mebli w skali globalnej zajmujemy 10 miejsce.

Dobra pozycja polski zostanie zachowana jedynie przy ciągłej modernizacji przemysłu poprzez wprowadzanie do technologii innowacyjnych rozwiązań.

W 2007 r. w Polsce wytworzono 8,5 mln m³ płyt **drewnopochodnych**, co stanowi 12% udział w rynku wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej i plasuje nasz kraj na drugim miejscu (po Niemczech) w Europie. Zakłady przemysłu drzewnego należą do dynamicznie rozwijanego się sektora przemysłu drzewnego w Polsce. Na terenie naszego kraju działa kilka prężnie rozwijających się przedsiębiorstw produkujących sklejkę i inne wyroby drewnopochodne. Badania prowadzone na temat innowacyjności rozwoju tych przedsiębiorstw wskazują na potencjał we wdrażaniu nowych rozwiązań dostosowanych zarówno do potrzeb klientów jak i sytuacji konkurencyjnej na rynku.

Konkurencyjność polskiego przemysłu tworzyw drzewnych jest również istotna w wymiarze ogólnosiwiatowym, o czym świadczy globalny ranking klasyfikujący Polskę na trzecim miejscu wśród producentów płyt pilśniowych porowatych oraz na szóstym miejscu wśród producentów płyt wiórowych i płyt pilśniowych twardych. Nie bez znaczenia pozostaje wymiana handlowa sektora drzewnego Polski z zagranicą. Aspekt dodatniego od wielu lat bilansu handlu wyrobami drzewnymi z innymi krajami jest wyjątkowo korzystny dla polskiej gospodarki (w 2008 r. nadwyżka eksportu nad importem wyniosła około 18 mld zł). Eksport materiałów i wyrobów z drewna obejmuje 10% jego wartości ogółem. Spośród całej produkcji płyt drewnopochodnych 28% trafia na obce rynki – z czego 79% do państw Unii Europejskiej. Utrzymanie takiego stanu rzeczy będzie zależęć również od podjęcia działań związanych z konkurencją ekologiczną wpisującą się w proces wdrażania zrównoważonego rozwoju. H.G Adamkiewicz – Drwiłło i H. Kruk definiują pojęcie ekologicznej konkurencji jako dostosowanie się przedsiębiorstwa do warunków rynkowych powiązanych z proekologicznymi zrachowaniami podmiotów zaangażowanych takich jak producenci czy konsumenci i osiągnięciem korzyści z podejmowanych działań na rzecz środowiska przyrodniczego. Przedsiębiorstwa z opisywanego sektora coraz częściej wykorzystują działania konkurencyjności ekologicznej poprzez wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych. Przykładem może być przekształcanie oparów z lakierni w zakładach meblarskich na energie cieplną, co powoduje zmniejszenie nie tylko kosztów w przedsiębiorstwie, ale przede wszystkim wpływa na wzrost świadomości ekologicznie. Realizację tego procesu wspierają niewątpliwie dwie główne inicjatywy:

1. *Stosowanie systemu zarządzania środowiskiem* – normy ISO 14001 lub Eco – Management and Audit Scheme – przedsiębiorstwa dążą do poprawy działalności w zakresie ochrony środowiska i publikują tzw. Deklaracje środowiskowe;
2. *Wdrażanie programów dotyczących działań pro środowiskowych* – Program Czysta Produkcja (Cleaner Production – CP) Program Odpowiedzialność i Troska (Responsible Care – RC). W obu przypadkach przedsiębiorstwa zgłaszają akces do ich realizacji, i deklarują przyjęcie odpowiedzialności za swoje wyroby, analizując je w całym cyklu produkcyjnym.

Polityka ekonomii środowiska będzie chętniej realizowana przez przedsiębiorstwa jeśli określona zostanie sekwencja działań sprzyjająca temu procesowi. R. Grądzki i M. Matejuna wskazują na trzy podstawowe zadania eko ekonomii:

- określenie wielkości szkód nie rekomendowanych jakie ponosi społeczeństwo w wyniku pogarszania się stanu środowiska naturalnego wywołanego działalnością danego przedsiębiorstwa;
- znalezienie ekonomicznego wymiary ponoszonych szkód;

- wypracowanie metody obciążania kosztami zewnętrznymi producentów i konsumentów danego dobra.

3. CSR oraz eko-ekonomia w sektorze drzewnym

Działalność w oparciu o zrównoważony rozwój, obejmuje zarówno działania proekologiczne, działalność Corporate Social Responsibility (CSR) oraz ekoekonomi. Działania te mają na celu politykę takiego gospodarowania zasobami naturalnymi i ekoprzestrzenią, aby rozwój cywilizacyjny nie odbywał się kosztem degradacji zasobów odnawialnych. A. M. Fet, O. Michelsen. zrównoważony rozwój przedstawiają w formie trzech filarów (zrównoważonej ekonomii, zrównoważonej polityki ekologicznej oraz CSR), na poziomie każdego z nich dokonywane są raportowania z przeprowadzonych działań.

Zrównoważony rozwój ma również wpływ na odpowiednie zatrudnienie i zdolność do pracy zarobkowej przy dobrze i sprawiedliwie funkcjonującym systemie gospodarczym..

W przypadku sektora drzewnego największy nacisk w strategii zrównoważonego rozwoju zostanie położony na właściwą politykę proekologiczną oraz ekonomię z tym związaną. W procesie wdrażania zrównoważonego rozwoju dużą rolę odgrywa pojęcie ekologicznej ekonomii czy jak definiują to inni ekonomii środowiska. Ekonomia środowiska to nauka łącząca ze sobą zagadnienia ekonomiczne i ekologiczne, takie jak wycena zasobów naturalnych, w celu zastosowania rachunków ekonomicznych czy szacowania kosztów i korzyści zamierzeń, które wywierają wpływ na środowisko. Nowoczesne linie technologiczne pozwalają na lepsze wykorzystanie surowca, zmniejszając przy tym ilość odpadów oraz poszerzają liczbę odmian wyrobów gotowych. Warto również zwrócić uwagę na wektor wyjścia, w którym dzięki nowoczesnej technologii obniża się ilość odpadów np. klejarskich co pozytywnie wpływa na politykę kosztową przedsiębiorstwa.

Dla prowadzonych badań można przyjąć definicję, że zrównoważony rozwój to prowadzenie działalności, w sposób nie zagrażający odnawialnym źródłom zasobów i z uwzględnieniem dobra lokalnych społeczności.

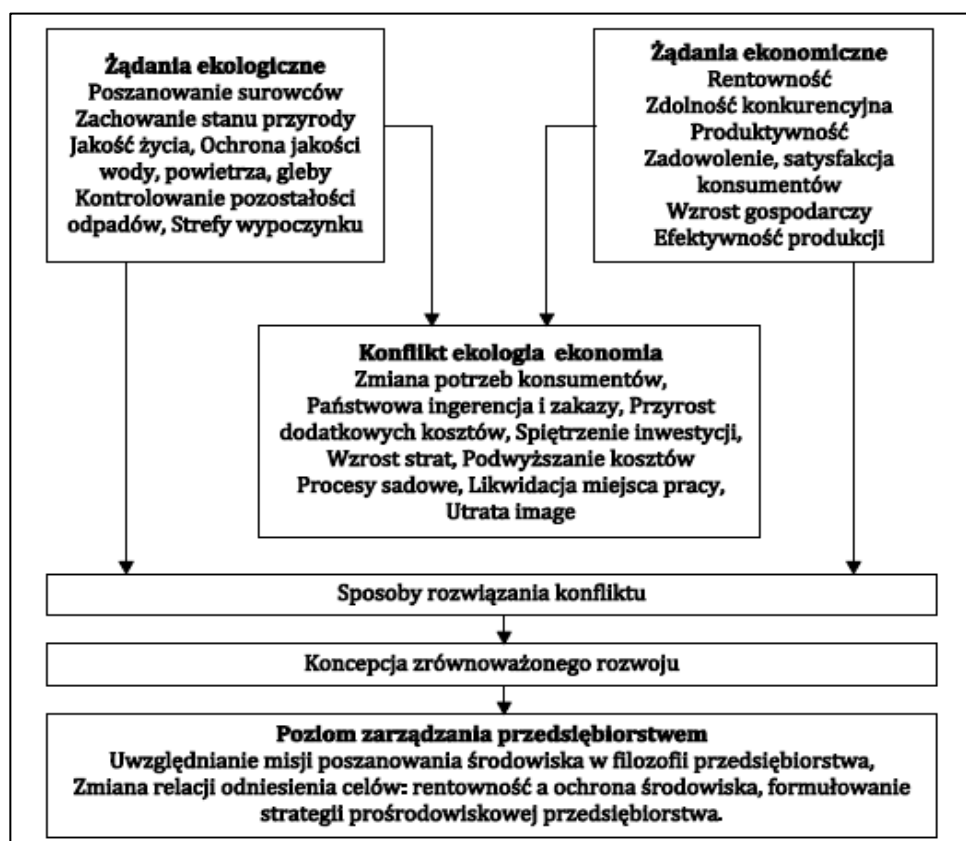
W ideę zrównoważonego rozwoju wpisują się badania prowadzone przez przemysł drzewny nad modyfikowanym drewnem z upraw plantacyjnych, które w sposób zasadniczy może wpłynąć na zmniejszenie degradacji naturalnego drzewostanu. Kolejnym argumentem przemawiającym za taką polityką jest niewątpliwie obniżenie ceny zakupu surowca, co przekłada się na koszty końcowe wyrobów gotowych w przemyśle drzewnym. (działania z zakresu eko-ekonomii). Koncepcja ekologii przemysłowej opiera się na wyszukiwaniu analogii pomiędzy systemami ekologicznymi i przemysłowymi, w taki sposób aby tworzyć łańcuchy wartości pomiędzy tymi dwoma systemami.

Warto zwrócić uwagę na działalność największych przedsiębiorstw z sektora drzewnego, które w prowadzą liczne pro ekologiczne działania, które jednocześnie wpływają na zmniejszenie kosztów działalności. Można wskazać na następujące grupy działań:

- Energia i źródła odnawialne - energia cieplna często pochodzi z kotłowni opalanej biomasą oraz z rekuperacji ciepła gazów i spalin, co zaspokaja w 100% zapotrzebowania zakładu. Produkcja bioenergii elektrycznej pozwala na pokrycie 25% całkowitego zużycia. Budynki wykorzystują energię odnawialną, dąży się do tego, żeby energia ta była jedyną wykorzystywaną.

- Ziemia i wody podziemne - wprowadzanie mechanizmów kontroli wpływu funkcjonowania zakładu na środowisko, obejmujące codzienne sprawdzanie czystości i porządku na placach składowania surowców oraz drogach dojazdowych. Prowadzone są ponadto analizy systemów odprowadzania wód opadowych oraz ścieków sanitarnych po wstępnym oczyszczaniu w przyzakładowej oczyszczalni ścieków.
- Powietrze i klimat - wdrażane procesy mają za zadanie minimalizować emisje substancji chemicznych występujących podczas obróbki drewna. Wewnętrzne restrykcje emisji metanalu (formaldehydu, HCHO) spełniają normy nie tylko europejskie E1, ale bardzo surowe normy japońskie F****, stanowiące mniej niż 1/3 emisji odpowiadającej klasie emisyjnej E1. Wprowadzony ekoinnowacyjny system zaklejania pozwolił zmniejszyć zawartość formaldehydu z standardu około 8 mg do poniżej 3 mg na 1 m³ finalnego wyrobu.

Zastosowanie zrównoważonego rozwoju w przemyśle drzewnym i czynników jakie powinny zostać uwzględnione w tym sektorze wpisuje się w model J. Adamczyk przedstawiony na rysunku 1.

Rys. 1. Transformacja koncepcji zrównoważonego rozwoju do poziomu przedsiębiorstwa

Źródło: J. Adamczyk, Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Kraków 2001, s. 31

W zrównoważonym rozwoju duże znaczenie ma wprowadzanie polityki Corporate Social Responsibility (CSR), czyli koncepcji, według której przedsiębiorstwa w działalności gospodarczej uwzględniają problematykę społeczną oraz ochronę środowiska przy jednoczesnym działaniu na zasadzie dobrowolności ze wszystkimi zainteresowanymi stronami. Od wielu lat zagadnienie społecznej odpowiedzialności jest wiodącym tematem dla badaczy i praktyków wielu dziedzin naukowych i praktycznych. Jedną z przyczyn kontrowersyjności problematyki społecznej odpowiedzialności jest interdyscyplinarność tego zagadnienia oraz jego złożoność. Z tego też względu koncepcja społecznej odpowiedzialności powinna stać się integralną częścią wszelkiej działalności gospodarczej i codzienną praktyką. Według E. Michalskiego „społeczną odpowiedzialność można definiować jako obowiązek wymagany ponad regulowany przez prawo i zasady gospodarowania. Przedsiębiorstwa dążące do realizacji długoterminowych celów są dobre dla społeczeństwa. Dla przedsiębiorstwa przestrzegającego prawa pojawia się kwestia moralna rozstrzygnięcia co jest dobre dla społeczeństwa, a co jest złe. Społeczny obowiązek spełnia przedsiębiorstwo, jeżeli ponosi gospodarczą i prawną odpowiedzialność i nic więcej. Dąży do osiągnięcia celów społecznych, jeżeli przyczynia się do realizacji celów gospodarowania” Peter Drucker w swoim rozumieniu społecznej odpowiedzialności zaznacza, że firmy muszą wziąć odpowiedzialność za swój wpływ na pracowników, środowisko, klientów oraz na wszystko, z czym mają kontakt. Zdaniem J. Adamczyk „społeczna odpowiedzialność można interpretować jako zobowiązanie do transparentnego i etycznego prowadzenia działalności według zasad zrównoważonego rozwoju oraz w dążeniu do dobrobytu społecznego, uwzględniając oczekiwania interesariuszy, ale zgodnie z prawem i normami zachowań”. Działania z zakresy CSR w sektorze drzewnym są jak na razie najmniej rozpowszechnione. Jednym z najbardziej znanych jest prowadzenie przez przedsiębiorstwo Pfeleiderer Polska prowadzenie fundacji „Pokaż język”, promującej naukę języków obcych w szkołach znajdujących się niedaleko zakładów produkcyjnych.

4. Wnioski

Wprowadzanie zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach staje się zadaniem priorytetowym, zwłaszcza w obliczu najnowszej polityki Unii Europejskiej. W dokumencie Europa 2020 został położony nacisk na promowanie działań z tego zakresu. Warto jednak zauważyć, że na dzień dzisiejszy tylko duże przedsiębiorstwa produkcyjne sektora drzewnego starają się realizować omawianą politykę. Niewątpliwie ma na to wpływ dobra sytuacja ekonomiczna tej grupy organizacji. Wszystkie działania proekologiczne czy CSR wymagają sporych nakładów finansowych zainwestowanych na początek. Dopiero w późniejszej fazie przedsiębiorstwa zaczynają widzieć korzyści ekonomiczne z zainwestowanych środków finansowych.

Literatura

1. Adamczyk J.: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw. PWE, Warszawa, 2009.
2. Adamczyk J.: Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków, 2001.

3. Adamkiewicz-Drwiłło H. G., Kruk H.M.: Konkurencyjność ekologiczna jako jeden z aspektów strategicznej konkurencyjności przedsiębiorstw. Strategie przedsiębiorstw w otoczeniu globalnym. Wydawnictwo SGH, Warszawa, 2008.
4. Adamus-Matuszyńska A., Maćkowska R.: Public relations. Doskonalenie procesu komunikowania. Wydawnictwo UE w Katowicach, Katowice, 2012.
5. Ashford N. A., Hall R. P., Ashford R. H.: The crisis in employment and consumer demand: Reconciliation with environmental sustainability. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 2012.
6. Chudy K.: Corporate Social Responsibility as a Source of Competitive Advantage. *Managing a Business - Strategic Management*. Monograph. Belgrad, 2011.
7. Drucker P.: *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. Harper & Row, Nowy Jork 1974.
8. Jastrzębska E.M.: Zarządzanie środowiskiem w przedsiębiorstwie. Ekonomiczne problemy ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego w XXI wieku. Wydawnictwo SGH, Warszawa, 2007.
9. Korporowicz V.: Ekonomia środowiska – współczesna nauka z tradycjami. *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 1/2003.
10. Magerholm A., Michelsen O.: Industrial ecology study and research program at Norwegian University of Science and Technology, *Clean Techn Environ Policy* 5, 2003.
11. Marcinkowski M.: Analiza kosztów zewnętrznych w służbie rozwoju zrównoważonego. *Rozwój zrównoważony – zarządzanie innowacjami ekologicznymi*. Politechnika Łódzka, Łódź, 2009.
12. Michalski E.: *Zarządzanie*. Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin, 2008.
13. Ratajczak i in.: *Innowacyjność sektora drzewnego w Polsce*. Instytut Technologii Drewna w Poznaniu, Poznań, 2009.
14. Wood D. J.: *Measuring Corporate Social Performance: A Review*. *International Journal of Management Reviews*, 2010.
15. ANP Puls Biznesu 24.05.2011: Polska mebluje cały świat.

Dr inż. Izabela NIZIAŁEK

Katedra Technologii, Organizacji i Zarządzania w Przemysle Drzewnym

Wydział Technologii Drewna

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

01-929 Warszawa, ul. Nowoursynowska 159

tel./fax: (22) 5938556

e-mail: izabela_nizialek@sggw.pl